

Resultaten Conferentie Northern Netherlands in Transition

Leeuwarden, 3 & 4 december 2019

Voorwoord

Wethouder Friso Douwstra

Geachte lezer,

Met trots presenteer ik u het resultaat van de internationale conferentie 'Northern Netherlands in Transition' van 3 en 4 december jl. Op deze twee leerzame dagen werkte Noord-Nederland samen aan een actieplan om zich voor te bereiden op de gevolgen die het gasbesluit zal hebben op de Noordelijke economie en werkgelegenheid.

De noodzaak van het gasbesluit kan niet vaak genoeg benadrukt worden: door klimaatverandering en de aanhoudende aardbevingen is besloten om al in 2022 te stoppen met het boren naar Gronings aardgas. De transitie naar duurzame energie is wat ons betreft echter geen bedreiging, maar juist een kans! De productie van duurzame energie levert in potentie veel meer banen op dan dat er verloren gaan in de gaswinning. Maar om hiervan te profiteren zal het Noorden zich wel goed moeten voorbereiden. Ik ben er trots op dat de vier grote Noordelijke steden gezamenlijk hebben besloten om dit proces te faciliteren, niet alleen door het samenbrengen van zoveel mogelijk Noordelijke stakeholders, maar ook door het aantrekken van inspirerende sprekers. En met succes: in dit rapport vindt u de actielijnen die bedacht zijn voor én door de Noordelijke stakeholders om deze transitie ook een economisch succes te maken.

Dit hadden we niet alleen gekund. Ik ben onze internationale partners daarom enorm dankbaar voor de inspiratie die zij hebben gegeven bij het opstellen van het actieplan. Allereerst de onderzoekers van het Joint Research Centre, die met hun analyse de vinger op de zere plek wisten te leggen en tegelijk konden aangeven waar de kansen voor Noord-Nederland liggen. Ook onze partners van de gemeente Heerlen, het EU-office van Lille Métropole en BusinessOulu hebben een

grote bijdrage geleverd door hun ervaringen met vergelijkbare economische transitie met ons te delen. Zo merken we wederom dat we als regio niet alleen staan in het oplossen van zulke grote vraagstukken.

Ter afsluiting wil ik iedereen die bijgedragen heeft aan dit traject nogmaals hartelijk bedanken. We kijken er naar uit in de komende periode samen met u te werken aan de geformuleerde acties en zo de kansen die de energietransitie Noord-Nederland biedt te verzilveren.

Met vriendelijke groeten,

mede namens mijn collega's Mirjam Pauwels (Assen), Guido Rink (Emmen) en Paul de Rook (Groningen),

Friso Douwstra
Wethouder Economische Zaken en
Werkgelegenheid gemeente Leeuwarden

Advies van de internationale partners

Op de eerste dag hebben verschillende internationale (ervarings)deskundigen presentaties gegeven om Noord-Nederland te inspireren bij de aanpak van haar eigen economische transitie. Onderzoekers van het Joint Research Centre (JRC) presenteerden de uitkomsten van het onderzoek dat zij specifiek voor Noord-Nederland hebben verricht. Wat kunnen wij leren van onze internationale partners?

Het Joint Research Centre is de wetenschappelijke dienst van de Europese Commissie. Het ondersteunt de Commissie in het ontwikkelen van beleid door gedegen wetenschappelijk advies aan te bieden. Het JRC ontwikkelt daarnaast instrumenten en methodes die tegemoet komen aan belangrijke maatschappelijke uitdagingen.

Advies van het Joint Research Centre

De uitgestoken hand van het JRC

Piotr Szymanski, directeur van het JRC-directoraat Energie, Transport en Klimaat, was verheugd om te zien dat Noord-Nederland werk maakt van de energie- en arbeidsmarkttransitie. Niet alleen omdat de energietransitie bijdraagt aan de ambitie om Europa in 2050 geen vervuilende uitstoot meer te laten produceren, maar ook omdat Noord-Nederland op een unieke manier probeert om zoveel mogelijk stakeholders te betrekken bij het plannen van deze transitie. Het JRC heeft ons al een goed eind op weg geholpen in de voorbereiding op de transitie, maar dr. Szymanski gaf aan dat de bijdrage van het JRC wat hem betreft nog lang niet voorbij is. Het JRC beschikt over een schat aan kennis die Noord-Nederland kan gebruiken bij het maken van de impactvolle keuzes die in de komende tijd gemaakt zullen moeten worden. Dr. Szymanski liet de aanwezigen weten dat de deur van het JRC wijd openstaat voor iedereen die advies nodig heeft om zijn steentje bij te dragen aan de energietransitie.

'We can and would like to play an active role in the transitions of the Northern Netherlands.'

Dr. Piotr Szymanski, director of the directorate on Energy, Transport and Climate at the Joint Research Centre

De energietransitie: geen bedreiging, maar een kans

De aanstaande transitie moet volgens het JRC niet als een bedreiging gezien worden, maar als een kans. De productie van hernieuwbare energie levert in potentie veel meer werkgelegenheid op dan de winning van aardgas. Maar om deze kans te grijpen, zal er een duidelijk beleidskader ontwikkeld moeten worden ter ondersteuning van industriële transitie. In andere woorden, het moet bedrijven makkelijk gemaakt worden om hun business model aan te passen naar de behoeftes van de nieuwe economie. Dit vereist coördinatie en overleg met verschillende sectoren: onderwijs, werkgevers, gemeenten en provincies.

Om hierbij te helpen is een werkgroep binnen het JRC bezig met het ontwikkelen van een methodologie (POINT) die regio's in Europa kan helpen om gunstige transitiepaden te identificeren. POINT wordt eerst in drie verschillende Europese regio's getest voordat het naar verwachting in juni 2020 beschikbaar wordt gemaakt. Het is van belang dat Noord-Nederland deze ontwikkelingen scherp in de gaten houdt, omdat deze methodologie Noord-Nederland zou kunnen helpen bij het opstellen van een sterke toekomstvisie voor de Noordelijke economie

- Dimitrios Pontikakis, economist at the Fiscal Policy Analysis team of the Directorate for Growth and Innovation at the Joint Research Center

Veel potentie, maar nog te weinig plannen

Uit een impactanalyse van het gasbesluit dat het JRC specifiek voor Noord-Nederland heeft uitgevoerd bleek dat veruit de meeste banen die het risico lopen om te verdwijnen zich bevinden in het zogenaamde 'downstream segment' van de gaswaardeketen. Dit zijn de banen van bijvoorbeeld transporteurs van aardgas of installateurs van gasketels. In dit segment bevinden zich 29 bedrijven met een totaal van bijna 16.500 banen. Dit betekent niet dat met het stoppen van de gaswinning al deze banen verloren zullen gaan, maar ze zullen wel gaan veranderen. Tegelijkertijd onderstreept de impactanalyse de boodschap van het JRC wat betreft de potentie voor extra werkgelegenheid door de productie van hernieuwbare energie met harde cijfers: Noord-Nederland heeft met de huidige energiebehoefte de potentie om bijna 16.000 nieuwe banen te creëren in de sector hernieuwbare energie. Echter, met de huidige plannen zal Noord-Nederland deze potentie bij lange na nog niet gaan benutten. De concrete plannen die nu op tafel liggen zijn slechts goed voor ongeveer 2300 banen; er is dus nog veel werk aan de winkel om de resterende potentie van bijna 14.000 banen te realiseren. Kortom: er zijn dus volop kansen, maar die moeten we nog wel gaan pakken.

- Hana Gerbelova en Amanda Spisto, Project Officer Energy en Research Fellow at the JRC

Advies uit regio's in Europa

Heerlen: 'Wees trots op je identiteit en vraag je partners om hulp!'

Heerlen zag tussen 1965 en 1974 al haar mijnen gesloten worden en daarmee het werkloosheidspercentage hoog oplopen. Heerlen waarschuwde dat Noord-Nederland niet dezelfde fout moet begaan als Heerlen, namelijk het uitwissen van alles wat met de verloren industrie te maken heeft. Door het mijnverleden te ontkennen, werd de bevolking van Heerlen, als het ware, van haar identiteit beroofd. Dit verlies van leefstijl, identiteit en trots leidde tot een cultuur van inactiviteit waarin veel (drugs)criminaliteit plaatsvond. Heerlen raadde daarom aan: wees trots op je gasindustrie en zoek naar manieren om de Noordelijke identiteit te behouden in de nieuwe energiesector. Heerlen heeft zichzelf opgericht door samen met bedrijven, sociale structuren en onderwijsinstellingen te werken aan de aantrekkelijkheid van Heerlen voor jongeren. Door blijvend te investeren in cultuur en natuur heeft Heerlen zich opnieuw ontwikkeld tot een levendige economische regio. Om dit te doen, raadde Heerlen Noord-Nederland tot slot aan om partnerschappen op zowel nationaal als internationaal niveau aan te halen: Noord-Nederland zou niet te verlegen moeten zijn om de centrale overheid en Europese partners te betrekken in de herontwikkeling van de regio.

- Eric-Jan Reemers, programmamanager
Duurzaamheid bij de gemeente Heerlen

Lille: 'Investeer in je infrastructuur en steek je oude identiteit in een nieuw jasje!'

Lille investeerde ook stevig in de culturele sector van haar stad. Door haar oude identiteit als textielstad te herpositioneren tot modestad, heeft Lille veel creatieve bedrijven weten aan te trekken die eraan hebben bijgedragen dat Lille in 2020 'World Design Capital' zal zijn. Het tweede speerpunt in de economische transitie van Lille was het verbeteren van de infrastructuur rondom de stad: mensen moeten niet alleen naar je stad willen komen, ze moeten er ook kúnnen komen. Door het voeren van een effectieve lobby is Lille het infrastructurele knooppunt geworden tussen Parijs, Berlijn en Londen. Deze positionering heeft Lille veel economische activiteit opgeleverd en is een belangrijk onderdeel van de opbloei van de stad gebleken.

- Christophe Bolot, director of the EU-Office Lille
Métropole

Oulu: 'Laat de skills van je beroepsbevolking leidend zijn!'

Waar Heerlen en Lille zich richtten op de ontwikkeling van nieuwe economische sectoren, besloot Oulu om haar bestaande en grootste economische sector, de hightech sector, te herstructureren. Met het vertrek van een grotendeel van Nokia's activiteiten in de stad, bleek hoeveel deze sector afhankelijk was geweest van één bedrijf. Oulu erkende dat de vaardigheden en kennis van de werknemers zeker niet meteen nutteloos waren geworden en besloot om zich te blijven focussen op de innovatieve hightech sector. De stad maakte het aantrekkelijk voor veel, kleinere, hightech bedrijven om zich in Oulu te vestigen. Op deze manier heeft de stad zich bijvoorbeeld ontwikkeld tot het centrum voor innovatie in de gezondheidszorg. Door een diversificatie van haar hightech sector is Oulu niet meer afhankelijk van één bedrijf voor werkgelegenheid, maar heeft het ook nog eens meer werkgelegenheid gecreëerd dan voor het vertrek van Nokia.

- Olli Löytynoya, head of unit Key Accounts and Investments at BusinessOulu

Welke lessen trekken we hieruit?

Uit al deze drie voorbeelden kan Noord-Nederland wijze lessen trekken. In economische transities zoals de onze kan het van waarde zijn om te tijd, geld en mankracht te investeren in:

- De herontwikkeling van je identiteit
- De culturele sector
- (Inter)nationale partnerschappen
- De bereikbaarheid van de regio
- De diversificatie van de industriële sector

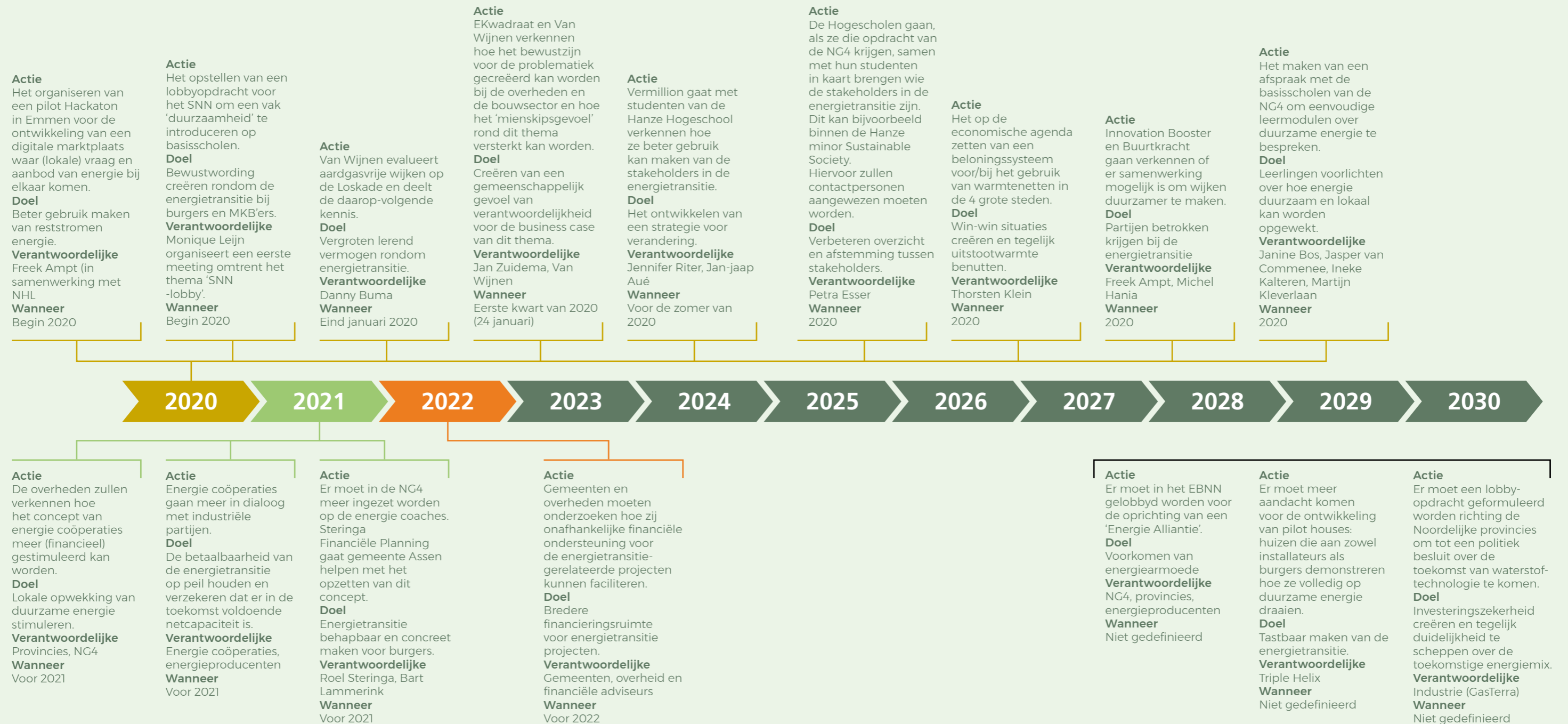
Over één ding zijn de drie regio's het eens: Noord-Nederland heeft, meer dan Heerlen, Lille en Oulu, de kans om zich voor te bereiden op de aanstaande transitie. Het Noorden zou deze voorbereidingstijd maximaal moeten benutten en nu al actie moeten ondernemen.

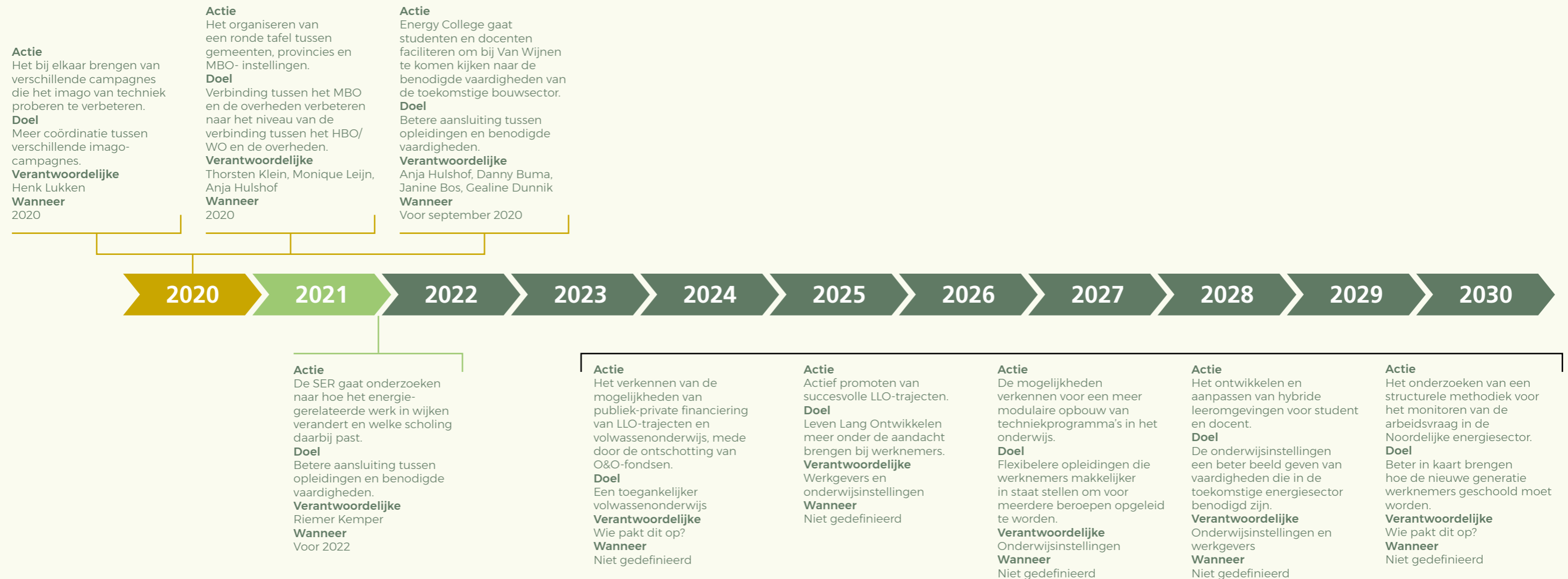
Actielijnen energietransitie

Hoe weten we hoeveel we in gaan zetten op wind-, zon- of waterenergie? Hoe willen we huizen gaan verduurzamen: elektrisch, via warmtenetten of anders? Hoe krijgen we inzicht in hoe de technologie in deze sectoren zich zal ontwikkelen? In de onderstaande tijdlijn ziet u welke acties de aanwezigen hebben bedacht om aan deze uitdagingen tegemoet te komen.

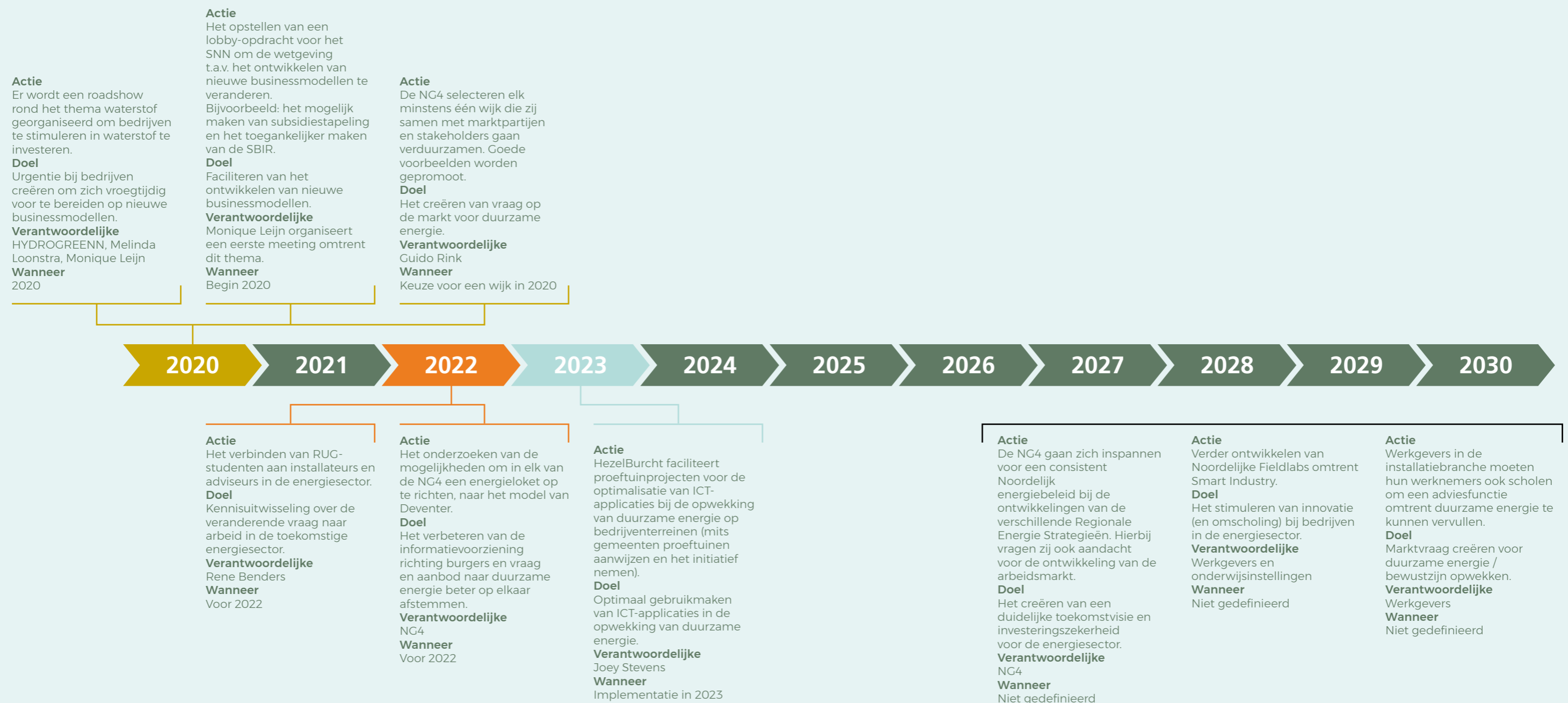
Actielijnen arbeidsmarkttransitie

Hoe zorgen we er als Noord-Nederland voor dat we voldoende en goed opgeleid personeel hebben om deze energietransitie een succes te maken? Hoe kan de beroepsbevolking het best voorbereid worden op de functie-eisen van de nieuwe energiesector? In de onderstaande tijdlijn ziet u welke acties de aanwezigen hebben bedacht om aan deze uitdagingen tegemoet te komen.

Actielijnen industriële transitie

Hoe bereiden we deze bedrijven voor op de aankomende transitie? Hoe zorgen we ervoor dat alle bedrijven in de keten de urgentie gaan voelen om na te denken over hun verdienmodellen? Hoe kan de omschakeling van bedrijven in de bouw- en installatiebranche het beste gefaciliteerd worden, in zowel economisch goede als slechte tijden? In de onderstaande tijdlijn ziet u welke acties de aanwezigen hebben bedacht om aan deze uitdagingen tegemoet te komen.

VERVOLG

Zoals benoemd in het voorwoord zijn de acties die in dit rapport terug te lezen zijn voor én door de Noordelijke stakeholders bedacht. We dragen er daarom als Noord-Nederland gezamenlijk de verantwoordelijkheid voor dat de afspraken die op 3 en 4 december gemaakt zijn ook worden nagekomen. De vier grote gemeenten gaan in maart 2020 wederom met de taskforce in gesprek om te verkennen hoe zij ook in de uitvoeringsfase een faciliterende rol kunnen spelen. Daarnaast zullen we via de verschillende netwerken in Noord-Nederland, waaronder de Economic Board Noord-Nederland, de verschillende acties en thematieken op de agenda zetten.

Leeuwarden
Groningen
Assen
Emmen

Cities Northern Netherlands EU Office

- **Pieter Faber**
p.faber@citiesnorthernnetherlands.eu
06 22936658
- **Anna Krämer**
a.kraemer@citiesnorthernnetherlands.eu
06 53388554

Gemeente Leeuwarden

- **Ewout Oppers**
ewout.oppers@leeuwarden.nl
06 43365175
- **Anke Hoekstra**
anke.hoekstra@leeuwarden.nl
06 25771039

Resultaten Conferentie Northern Netherlands in Transition

